

*Є.О. Балацький, канд. екон. наук, доц.,
ДВНЗ "Українська академія банківської справи НБУ"*

ОПТИМІЗАЦІЙНІ ЗАХОДИ ПРИ ФОРМУВАННІ БЮДЖЕТІВ РІЗНИХ РІВНІВ 2010 р.

У статті розглядаються пропозиції щодо основних положень вітчизняних бюджетів різних рівнів (державного, місцевих), що пропонуються Кабінетом Міністрів України на 2010 рік і які є інноваційними щодо бюджетів попередніх періодів.

Ключові слова: державний бюджет, міський бюджет.

Постановка проблеми. Як відомо, основою системи регулювання соціально-економічних процесів є відносини з приводу перерозподілу доходів, які здійснюються шляхом виконання бюджетів різних рівнів. При цьому доходи бюджету відображають економічні відносини, які виникають у держави з організаціями і фізичними особами у процесі формування бюджетного фонду. Доходи бюджету є засобом перерозподілу грошових ресурсів у масштабах суспільства на користь тих або інших груп населення, галузей і територій, це один із важливих елементів системи фінансового регулювання. Саме тому вкрай необхідними є збалансованість і єдність бюджетів різних рівнів, їх самостійність, достовірність, ефективність. Важливо дотримуватись вказаних принципів не тільки за умов стабільного розвитку, а й у момент кризових явищ і потрясінь. У такі часи владі складно утриматись від бажання забезпечити існування економіки держави не за рахунок зменшення податкового тягаря, а шляхом підвищення тиску на суб'єктів господарювання.

Аналіз останніх досліджень. Дослідження, присвячені проблемам ефективності і збалансування бюджетів, останнім часом є одними з найактуальніших як для управлінців-практиків, так і для фахівців у сфері теорії фінансів. Дана проблематика стала предметом дослідження таких вчених, як О. Василик, В. Кравченко, О. Кириленко, І. Луніна, В. Опарін, В. Федосов, С. Юрій та ін. У працях названих авторів досить широко висвітлено становлення місцевих бюджетів, розвиток міжбюджетних відносин та законодавчої бази.

Не вирішені раніше аспекти проблеми. Ідеї, що винесені урядом у проект бюджету на 2010 рік, з точки зору наукових досліджень не є абсолютно новими, але вони є інноваційними, враховуючи умови їх застосування, тобто світової фінансової кризи, майбутніх президентських виборів, багаторічного перехідного періоду до ринкової економіки, зниження рівня прозорості ухвалення відповідальних рішень у державі та ін. Саме ці особливості потребують подальшого дослідження і врахування при оцінці ефективності такого роду оптимізаційних інновацій.

Мета статті – акцентувати увагу науковців на деяких новаціях уряду щодо оптимізації бюджетів заради підвищення рівня їх наповнення і ефективності виконання.

Виклад основного матеріалу. Головна проблема становлення і розвитку міжбюджетних відносин у нашій державі полягає в їх нерозвиненості і невідповідності швидким змінам, що відбуваються в економічних системах, та їх слабкій кореляції із економічними реаліями. Як інструмент трансформації економічних систем, бюджетні процеси мають відповідати всебічному сприянню людського розвитку, що означає орієнтацію їх більшою мірою на задоволення соціальних потреб громадян.

При розробці бюджету на 2010 рік урядом враховані основні завдання бюджетної політики в умовах виходу України з фінансово-економічної кризи, визначені декларацією цілей та завдань бюджету на 2010 рік (Бюджетна декларація), а саме: розроблення проекту Державного бюджету України на основі реформованого податкового законодавства, яке набирає чинності у 2009 році; удосконалення системи оподаткування акцизами з метою зниження рівня доступності та споживання товарів, що негативно впливають на здоров'я громадян і довкілля; збільшення дохідної частини місцевих бюджетів, підвищення рівня заінтересованості органів місцевого самоврядування у збільшенні обсягу надходжень до місцевих бюджетів.

Виходячи із статистичних показників, які оприлюднює уряд, можна стверджувати, що на цей час макроекономічна ситуація порівняно з кінцем 2008 року та початком поточного року покращилася, спостерігалось певне пожвавлення багатьох видів економічної діяльності. Уряд також вважає, що до кінця року очікується продовження позитивних тенденцій в реальному секторі економіки, що створить відповідні умови для відновлення економічного зростання у наступному році. Дані положення стали концептуальними при розробці бюджету.

Щодо новацій запропонованого урядом проекту Державного бюджету України, особливо тих, що стосуються місцевих бюджетів, то до них належать такі:

- запроваджено розподіл надходжень податку на прибуток підприємств, а саме: 90 % податку спрямовується до загального фонду Державного бюджету України, 10 % – до бюджету розвитку місцевих бюджетів (крім бюджету Києва);
- передбачено передачу частини надходжень з державного до місцевих бюджетів (збору за спеціальне водокористування; плати за ліцензії; плати за надані в оренду ставки, що знаходяться в басейнах річок загальнодержавного значення; плати за використання інших

природних ресурсів; збору за забруднення навколишнього природного середовища);

- передбачено оптимізацію структури надходжень до місцевих бюджетів шляхом зарахування до бюджету розвитку бюджетів сіл, селищ та міст районного значення 15 % податку з доходів фізичних осіб;
- планується збільшення доходів на виконання власних повноважень за рахунок передачі з I кошика (доходи, що враховуються при визначенні міжбюджетних трансфертів) до II кошика (доходи, що не враховуються при визначенні міжбюджетних трансфертів) плати за землю, плати за торговий патент на деякі види підприємницької діяльності, адміністративних штрафів та інших санкцій.

Стосовно надходжень збору за забруднення навколишнього природного середовища, то вони розподіляються у такому співвідношенні: 30 % до спеціального фонду державного бюджету і 70 % до спеціального фонду місцевих бюджетів. З метою розширення складу доходів спеціального фонду місцевих бюджетів та для посилення їх фінансової основи запропоновано передати збір за забруднення навколишнього природного середовища, який надходив до Державного бюджету України, місцевим бюджетам.

Як відомо, основою формування загальної частини міських бюджетів є податок з доходів фізичних осіб. Уряд сподівається на підвищення доходів з цього податку, вказуючи на основні чинники, які позитивно впливають на надходження податку з доходів фізичних осіб, зокрема на:

- зростання номінального ВВП;
- зростання витрат на оплату праці;
- легалізацію виплати заробітної плати;
- позитивні тенденції до зростання доходів низькооплачуваних верств населення через державне підвищення мінімальних соціальних гарантій;
- зростання змішаних доходів домашніх господарств за рахунок індивідуальної підприємницької діяльності.

Очікує уряд і позитивних тенденцій у розвитку національної економіки, що буде відбуватися внаслідок поступового відновлення зростання економіки, враховуючи реалізацію антикризових заходів з метою стабілізації макроекономічної та фінансової ситуацій, спрямованих на мінімізацію можливих збитків в економіці України та подолання наслідків фінансової кризи; збільшення попиту та цін на метали на світових ринках, що позитивно вплине на економіку країни; поліпшення інвестиційного клімату, що сприятиме подальшому динамічному роз-

ширенню інвестиційного попиту за рахунок відновлення діяльності банківської системи.

Планується доволі суттєве зростання надходжень від плати за землю, що буде зумовлено:

- збільшенням площ, по яких проведена грошова оцінка земель;
- передачею в оренду на більш вигідних умовах земель запасу із резервного фонду;
- збільшенням орендної плати в результаті оформлення права постійного володіння і користування земельною ділянкою підприємств та організацій державної і комунальної власності; проведенням інвентаризації земельних ділянок, наданих у користування та оренду; переглядом укладених угод на оренду землі та розміру орендної плати; погашенням податкового боргу за минулі роки; збільшенням з 2008 року у 5 разів ставок податку за земельні ділянки, грошову оцінку яких не проведено; збільшенням з 2008 року орендної плати за земельні ділянки, зокрема для земель несільськогосподарського призначення – у трикратному розмірі земельного податку.

Висновки. Проект Державного бюджету України на 2010 рік передбачає значні преференції на користь місцевих бюджетів. При цьому загальноекономічні прогнози, покладені у основу бюджетного планування, є доволі оптимістичними, а сам проект викликає значну кількість питань і приводів для ґрунтовного обговорення та дискусій.

Summary

The article studies the proposals regarding the major positions of the national budgets of different levels (state, local), which are offered by the Cabinet of Ministers for the year 2010 as innovative in regard to previous periods.

Отримано 14.10.2009

Балацький, Є.О. Оптимізаційні заходи при формуванні бюджетів різних рівнів 2010 р. [Текст] / Є.О. Балацький // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України: збірник наукових праць. - Суми: УАБС НБУ, 2009. - Вип. 26. - С. 229-233.